

ULUSAL SAĞLIK SİSTEMİ VE SAĞLIK POLİTİKALARI

Filiz ASLANTEKİN ÖZÇOBAN¹

Esra ÇEVİK²

GİRİŞ

Sağlık, yaşamın en önemli değeri ve en temel insan hakkıdır. Sağlığın varlığı, hem bireysel hem toplumsal açıdan yaşamda var olmaktan, üretim kapasitesi ile toplumsal güçlendirmeye kadar geniş anlam taşır. Sağlık olgusunun korunması geliştirilmesi ve tedavisi için bir yapının varlığı önemli bir gerekliliktir. Bu bağlamda sağlık sistemleri, mevcut sorunları giderme, şartlara uyum sağlayabilme, cevap verme kapasitesini geliştirme ve güçlendirme çabasıdadır. Sağlık olgusuna bakış açısı ve sağlık sisteminin işleyiş süreçleri açısından sağlık politikaları belirleyici olmaktadır. Sağlık politikalarının oluşturulması ve sistem içerisine entegrasyonu, pekçok aktörün rol aldığı, çok boyutlu, etkileşimli ve yönetişimi gerekli kılan önemli bir süreçtir. Bu bölümde sağlık sistemleri ve sağlık politikaları ele alınmıştır.

ULUSAL SAĞLIK SİSTEMLERİ

Sağlık sistemi birey ve toplumun sağlığını korumak, iyileştirmek ve geliştirmek amacıyla yapılan eylemler ve organizasyonlarının bütünüdür. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) sağlık sistemini, toplumların sağlığını korumak, geliştirmek ve iyileştirmek için yürütülen faaliyetler olarak tanımlamaktadır.

¹ Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, aslantekinfiliz@yahoo.com

² Dr. Öğr. Üyesi, Balıkesir Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, esra.cevik@balikesir.edu.tr

2012-Bakanlar Kurulu tarafından özel hastanelerin alabilecekleri ilave ücretlerle ilgili olarak ilgili kararda değişiklik yapıldı ve ilave ücret tavan puanı %90 olarak belirlendi.

2013 tarihinde bu oran %200'e çıkarıldı.

2014-Tam Gün Yasası kabul edildi.

2015- Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı (TÜSEB) kuruldu.

TÜSEB bünyesine kurulan enstitüler;

Türkiye Kanser Enstitüsü

Türkiye Biyoteknoloji Enstitüsü

Türkiye Anne, Çocuk ve Ergen Sağlığı Enstitüsü

Türkiye Halk Sağlığı ve Kronik Hastalıklar Enstitüsü

Türkiye Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Enstitüsü

Türkiye Sağlık Hizmetleri Kalite ve Akreditasyon Enstitüsü

Türkiye Sağlık Politikaları Enstitüsü

2015-Sağlık Bilimleri Üniversitesi kuruldu.

KAYNAKLAR

Aba G. *Sağlık Politikası ve planlaması*. Ankara: Nobel yayınevi; 2018.

Ak S. Geçmişten günümüze Türkiye'nin sağlık politikaları. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*. 2021; 20(1): 28-36.

Akdur R, Çöl M, Işık A, İdil A, Durmuşoğlu M, Tunçbilek, A. *Halk Sağlığı*. Ankara: AÜ TF Antıp AŞ Yayınları;1998.

Akdur R. Sağlık düzenimiz ve politikasındaki kargaşa. *Toplum ve Hekim*. 1978; 2(2).

Akdur R. Cumhuriyetten Günümüze Türkiye'de Sağlık. 12.Ulusal Halk Sağlığı Kongresi (21-25 Ekim 2008 Ankara) Kitabı, 2008, p. 45-71.

Akman E. Kamu Politikası. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2019.

Aksakal H.İ. Dr. Refik Saydam önderliğinde cumhuriyet dönemi sağlık hizmetlerini modernleştirme çabaları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2017; 2(1): 219-231.

Altındağ Ö, Yıldız A. Türkiye'de sağlık politikalarının dönüşümü. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*. 2020; 10 (1): 157-184.

Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. Karar Sayısı: KHK/703, R.G. Sayı: 30473 Tarih: 09.07.2018.

Atabey E.S. *Sağlık Sistemleri ve Sağlık Politikaları*. Ankara: Ankara Gazi Kitapevi; 2020.

Atabey S. Ulusal Sağlık Sistemleri ve 1980 Sonrasında Türkiye'de Sağlıkta Dönüşüm Politikalarının İncelenmesi ve Değerlendirilmesi, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012, Ankara.

Başol E, Işık A. Türkiye'de sağlık politikalarında güncel gelişmeler: sağlıkta dönüşüm programından günümüze bazı değerlendirme ve öneriler. *International Anatolia Academic Online Journal Social Sciences Journal*. 2014;2(2):1-26.

- Baydan T, Çevik C. *Sağlık Bilimleri Alanında Yeni Trendler III*. Antik D (ed). Birinci Basamak Sağlık Hizmetlerinin Bazı Ülke Sistemleri Üzerinden Karşılaştırılmalı Değerlendirilmesi içinde. Duvar Yayınları; 2022. p. 463-477.
- Bostan S, Ağaç G. Kamu hastaneleri birliği yapılanmasının sağlık hizmeti sunum süreçlerine etkisinin yönetici ve çalışan açısından değerlendirilmesi. *İşletme Bilimi Dergisi*. 2019; 7 (1): 151-174. doi: 10.22139/jobs.483566.
- Bostan S, Çiftçi F. Sağlıkta dönüşüm programı uygulamalarının hastane hizmetleri üzerindeki değişim etkisi: sağlık çalışanlarının görüşleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2016; 7(2): 1-8.
- Çalışkan Z. Sağlık hizmetlerinde önceliklerin belirlenmesinde ekonomik değerlendirme yöntemi olarak maliyet-etkililik analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 2009;14 (2): 311-332.
- Çelik Y. Sağlık Ekonomisi. Ankara: Siyasal Kitabevi; 2011.
- Çevik HH. Kamu yönetimi. 1. Baskı. Erzurum: Açıköğretim Fakültesi Yayınları; 2012.
- Daştan İ, Çetinkaya V. OECD Ülkeleri ve Türkiye'nin sağlık sistemleri, sağlık harcamaları ve sağlık göstergeleri karşılaştırması. *SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi*. 2015; 5 (1): 104-134.
- Demirci H. *ABD-Küba-Türkiye Sağlık Sistemi Uygulaması*. Ankara: Gazi Kitabevi; 2019. p. 58-74.
- Demirci Ş, Konca M, İlgün G. Sağlık finansmanının sağlık sistemleri performansına etkisi: avrupa birliği üyesi ve aday ülkeler üzerinden bir değerlendirme. *Sosyoekonomi*. 2020; 28(43): 229-242. doi: 10.17233/sosyoekonomi.2020.01.13.
- Durmuş A, Durmuş MN. Sağlık Bakanlığı teşkilat yapısı . *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*. 2019; 5 (2): 216-229.
- Eke E. Sağlık Politikası süreci. *Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisi*. 2022; 3(3): 41-67.
- Er Ü. Sağlıkta Dönüşümün Aracı: Genel Sağlık Sigortası. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2011. Ankara.
- Ertaş H, Kırac FÇ. Küreselleşmenin ülkelerin sağlık sistemleri ve politikaları üzerine etkileri. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 2017; 17(3): 28-34.
- Etzioni A. Mixed-Scanning: a "third" approach to decision-making. *Public Administration Review*. 1967; 27(5): 385-392. <https://doi.org/10.2307/973394>.
- Fişek, N. Türkiye'de Sağlık Politikası. Toplum ve Hekim. 1984, No:34, s.30-31.
- Heywood A. *Siyaset*. (Özipek B. Şahin M. Yıldız Z. Kopuzlu A. Yayla U. Candan K, Başdemir HY Çev. Ed.) Ankara: Adres Yayınları; 2015.
- İleri H, Seçer B, Ertaş H. Sağlık politikası kavramı ve Türkiye'de sağlık politikalarının incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*. 2016;(12): 176-186.
- Jabes J. Individual Decision-Making. McGrew A, Wilson MJ (ed.) *Decision making: approaches and analysis inside*. Manchester: Manchester University Press; 1982.
- Jenkins-Smith HC, Nohrstedt D, Weible CM, Sabatier PA. The advocacy coalition framework: foundations, evolution, and ongoing research. *Theories of the policy process* 3, 183-224, 2014.
- Kingdon JW. *Agendas, Alternatives and Public Policies*. (2. baskı). New York: Harper Collins College; 1995.
- Kol E. Refah Rejimleri ve sağlık sistemleri. *Global Journal of Economics and Business Studies*. 2014; 3(5):15-31.
- Korkusuz M, Refik D, Bahar B. Sağlık hakkı sosyal güvenlik sistemindeki yeri ve önemi ile gelişim sürecindeki eğilimler. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 2011;1(1): 65-83.
- Kökçü TA, 2014 Türkiye'de Cumhuriyet dönemi sağlık politikaları. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Ethics*. 2014; 22(3): 98-105.
- Kumbasar A. *Sağlık politikaları*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları. 2016.
- Kurt AÖ, Şaşmaz T. Türkiye'de sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi: 1961-2003. *Lokman Hekim Journal*. 2012; 2(1): 21-30.

- Kutzin, J. Health financing for universal coverage and health system performance: concepts and implications for policy. *Bulletin of World Health Organization*, 2013; 91: 602–611.
- Memişoğlu D. Bir kamu politikası analizi örneği: sağlıkta dönüşüm programı. *Yasama Dergisi*. 2016; (34): 62-93.
- Mutlu A, Işık A. Sağlık Ekonomisi ve Politikaları. Marmara Üniversitesi Maliye Araştırma ve Uygulama Merkezi, Yayın No:14. İstanbul, 2002.
- Mülazimoğlu ME. Kamu politikasında aktörler. R. Şengül (Ed.). *Kamu Politikası* içinde. Kocaeli: Umuttepe Yayınları; 2018. p.33-50.
- Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. Karar Sayısı: KHK/694, R.G. Sayı: 30165 Tarih: 18.08.2017.
- Özmen Z. Avrupa’da sosyal güvenlik sisteminin finansmanı: farklı refah devletleri üzerine bir inceleme. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2017; 7(2): 600-620.
- Persson T, Tabellini G. Political economics: explaining economic policy. Cambridge: MIT Press; 2000.
- Roberts MJ, Hsiao W, Berman P, Reich MR. Getting Health Reform Right A Guide To Improving Performance And Equity. NewYork: Oxford University Press, 2004.
- Sabatier P, Jenkins-Smith H. *Policy Change and Learning*. 1 nd ed. Boulder; Westview Press.1993.
- Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. Ankara: Karar Sayısı: KHK/663, R.G. Sayı: 28103 Tarih: 02.11.2011.
- Sağlık Bakanlığı. *Sağlığın Teşviki ve Geliştirilmesi Sözlüğü 1998*. (10/01/2023 tarihinde https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/64546/9789755903613_tur.pdf?sequence=3 adresinden erişilmiştir).
- Sağlık Bakanlığının Tarihçesi Sağlık Bakanlığı (02/01/2023 tarihinde <https://www.saglik.gov.tr/TR,11492/tarihce.html> adresinden ulaşılmıştır).
- Sağlık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. Karar Sayısı: KHK/181, R.G. Sayı: 18251 Tarih: 14.12.1983
- Severin WJ, Tankard JW. İletişim kuramları: kökenleri, yöntemleri ve kitle iletişim araçlarında kullanımları. (Sever S, Çev. Ed.) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları; 1994.
- Sungur C. *Sağlık politikasına sistematik bir yaklaşım*, Ankara: Siyasal Kitabevi; 2018.
- Şehsuvaroğlu B.N, Demirhan Erdemir A, Güreşsever G.C. Turkish medical history. Bursa: Taş Kitapçılık-Yayıncılık; 1984. p.168.
- Şener M, Yiğit V. Sağlık sistemlerinin teknik verimliliği: OECD ülkeleri üzerinde bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2017; 26: 266-290.
- T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Türkiye Sağlıkta Dönüşüm Programı Değerlendirme Raporu (2003 -2011). (16/01/2023 tarihinde <https://www.saglik.gov.tr/TR,11662/saglik-bakanligi-turkiye-saglikta-donusum-programi-degerlendirme-raporu-2003-2011.html> adresinden erişilmiştir).
- Tatar M. Sağlık hizmetlerinin finansman modelleri: sosyal sağlık sigortasının Türkiye’de gelişimi. *Sosyal Güvenlik Dergisi*. 2011; 1(1): 103-133.
- Tatar M. Sağlık politikası ve politika belirleme süreci: teori ve türk sağlık politikalarına genel bir bakış. Aktan CC ve Saran U (ed.). *Sağlık Ekonomisi ve Politikası* içinde. İstanbul: Aura Kitapları; 2007. p.213-231.
- Top M. Sağlık hizmetlerinde önceliklerin belirlenmesi: Türkiye’de öncelik belirleme sürecinde rol alan tarafların görüşleri ve sağlık politikalarına ilişkin değerlendirmeleri. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*. 2006; 9(1): 93-123.
- Türkiye’de Aile Hekimliği Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, (02/01/2023 tarihinde <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/ailehekimligi/t%C3%BCrkiye-de-aile-hekimli%C4%9Fi.html> adresinden ulaşılmıştır).
- Uğurluoğlu Ö, Çelik Y. Sağlık sistemleri performans ölçümü, önemi ve Dünya Sağlık Örgütü yaklaşımı. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*. 2005; 8(1):3-29.

- Walt G. Health Policy, An Introduction to Process and Power. London: Zed Books Ltd; 1994. p. 35.
- World Health Organization. *Health Systems: Improving Performance The world health report 2000*. (10/03/2023 tarihinde <https://apps.who.int/iris/handle/10665/79020> adresinden ulaşılmıştır).
- World Health Organization. *Health System Governance, Effective Health System Governance for Universal Health Coverage UHC* 10/02/2023 tarihinde https://www.who.int/health-topics/health-systems-governance#tab=tab_1 adresinden ulaşılmıştır).
- World Health Organization. The World Health Report 2000. Health Systems: Improving Performance. World Health Organization, Geneva.
- Yıldırım C, Yıldırım S. Türkiye tıbbi ürünler sektörünün avrupa birliği ülkeleri ile karşılaştırılmasına ilişkin bir çalışma. *Toplum ve Hizmet*. 2013; 24(2): 83-94.
- Yıldırım HH. *Türkiye Sağlık Sistemi: Sağlıkta Dönüşüm Programı Değerlendirme Raporu*. Birinci Baskı, SASAM, Sağlık-Sen Yayınları, Ankara, 2013.